19
පාඩම

චිත්ත වග්ගය

තථාගත ධර්මය සූත්‍ර ත්‍රිපිටකය, විනය පිටකය, අභිධර්ම පිටකය, යනුවෙන් පිටක තුනකට බෙදේ. ඉන් සූත්‍ර පිටකය,

01. දීඝ නිකාය	- දික් සඟිය	- දීඝාගම
02. මජ්ඣිම නිකාය	- මැදුම් සඟිය	- මජ්ඣිමාගම
03. සංයුක්ත නිකාය	- සංයුත් සඟිය	- සංයුත්තාගම
04. අංගුත්තර නිකාය	- අඞගුත්තර සඟිය	- අංගුත්තරාගම
05. ඛුද්දක නිකාය	- කුදුගත් සඟිය	- ඛුද්දකාගම

යනුවෙන් ග්‍රන්ථ පහකින් (5)න් යුක්ත වේ. මේවා නිකාය නමින් ද, සඟි නමින් ද, ආගම නමින් ද පාලි සාහිත්‍යයෙහි හැඳින්වේ.

මේ අතරින් ඛුද්දක නිකායට අයත් ග්‍රන්ථ සංඛ්‍යාව පහළොවකි. ඒවා

01. ඛුද්දක පාඨ	06. විමාන වත්‍ථු
02. ධම්මපද	07. ප්‍රේත වත්‍ථු
03. උදාන	08. ථෙර ගාථා
04. ඉතිවුත්තක	09. ථෙරී ගාථා
05. සුත්තනිපාත	10. ජාතක
11. නිද්දෙස (චුල්ල-මහා)	12. අපදාන (ථෙර-ථෙරී)
13. පටිසම්භිදා මග්ග	14. බුද්ධ වංස
15. චරියා පිටක	

යනුවෙනි.

ධම්ම පදය ඛුද්දක නිකායේ දෙවැනි පොත යි. මෙහි අඩංගු වන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ යම්යම් කරුණු අරමුණු කර ගනිමින් දේශනා කරන ලද සංක්ෂිප්ත ගාථා දේශනාවන් ය. ඒවා එක් එක් මාතෘකා අනුව වග්ග 26කට බෙදා ඇත. උදාහරණ ලෙස සිත පිළිබඳ දේශනා ''චිත්ත වග්ගයටත්'' භික්ෂුව පිළිබඳ දේශනා ''භික්ඛු වග්ගය''ටත් ආදී වශයෙන් වර්ග නම් කොට ඇත. වග්ග සියල්ල 26 කි. ඒ සියල්ලේ ඇතුළත් ගාථා ගණන 423කි. මෙම හැම ගාථාවකම පාහේ නිදාන කථාවක් ද ඇත. එම නිදාන කතා ඇතුළත් වන්නේ ධම්මපද අටුවාවෙහි ය. එහි නිදාන කතාවට අමතරව ගාථාව පිළිබඳ ධර්ම විවරණ ද ඇතුළත් ව ඇත.

බුද්ධ ධර්මයේ එන චතුරාර්ය සත්‍යය, කර්මය පුනර්භවය ආදී සෑම ධර්ම කොට්ඨාසයක්ම පාහේ ධම්මපදයෙහි ගාථා මාර්ගයෙන් සැකෙවින් ඉදිරිපත් කොට තිබීම විශේෂත්වයකි.

උදාහරණ ලෙසඃ-

''දුක්ඛං දුක්ඛ සමුප්පාදං
දුක්ඛස්ස ච අතික්කමං
අරියංඡට්ඨංගිකං මග්ගං
දුක්ඛූපසමගාමිනං''
(ධම්ම පදය - බුද්ධ වග්ගය - 13 වෙනි ගාථාව)

යනු චතුරාර්ය සත්‍යය දක්වා ඇති ආකාරයයි.

කර්මය බුදු දහමෙහි එන ගැඹුරු ඉගැන්වීමකි. ධම්මපදයේ **''මනො පුබ්බංගමා ධම්මා''** වැනි ගාථාවලින් සරලව උපමා මාර්ගයෙන් ඉදිරිපත් කිරීම විශිෂ්ඨය. මෙලෙස බුදු දහමේ එන ගැඹුරු ධර්ම කාරණා ඉතා සරලව, සුගමව ධම්මපදයේදී ගාථා මාධ්‍යයෙන් ඉදිරිපත් කිරීම මතක තබා ගැනීමට ද පහසුවකි.

මෙහි යෙදී ඇති උපමා ද මහා උගතුන්, නැණවතුන් පණ්ඩිතයන් විසින් අපහසුවෙන් පෙරලා දැනගත යුතු ඒවා නොව සාමාන්‍ය ජනයාට එදිනෙදා ජීවිතයේ දී හොඳට හුරුපුරුදු උපමාය.

''දබ්බීසූපරසං යථා''
''ජිව්හාසූපරසං යථා''
''වාරිජොව ථලෙ ඛිත්තො''
''චක්කංව වහතො පදං''
''ඡායාව අනපායිනී''

යනු එබඳු උපමා කීපයකි.

ධම්ම පදයේ එන ධර්ම උපදේශ මගින් භික්ෂු ජීවිතය නිසිමගට යොමුවීමටත් සාර්ථකව පවත්වාගෙන යාමටත් විශාල පිටුවහලක් සපයයි.

''ඛන්ති පරමං තපො තිතික්ඛා
නිබ්බාණං පරමං වදන්ති බුද්ධා
න හි පබ්බජිතො පරූපඝාති
සමණො හොති පරං විහෙඨයන්තො''

(ධම්ම පදය - බුද්ධ වග්ගය - 06 වෙනි ගාථාව)

''යො හවෙ දහරො භික්ඛු
යුඤ්ජති බුද්ධ සාසනෙ
සො ඉමං ලොකං පභාසෙති
අබ්භාමුත්තොව චන්දිමා''

(ධම්ම පදය - භික්ඛු වග්ගය - 23 වෙනි ගාථාව)

''කායෙන සංවරො සාධු
සාධු වාචාය සංවරො
මනසා සංවරො සාධු
සාධු සබ්බත්ථ සංවරො
සබ්බත්ථ සංවුතො භික්ඛු
සබ්බ දුක්ඛා පමුච්චති''

(ධම්ම පදය - භික්ඛු වග්ගය - 02 වෙනි ගාථාව)

යනාදී දේශනා මෙයට කදිම නිදසුන් ය.

ලෝකයේ භාෂා බොහෝ ගණනකට පරිවර්තනය කර ඇති ධම්මපදය ශ්‍රී ලාංකික ''**බෞද්ධයාගේ අත්පොත**'' යන විරුදාවලිය දිනා ඇති ග්‍රන්ථයකි.

නිග්‍රෝධ සාමණේරයන් වහන්සේ ධර්මාශෝක රජතුමාට බුදු දහම හඳුන්වා දුන්නේ ද ''**අප්පමාදො අමතපදං**'' ආදී ධම්මපදයේ අප්පමාද වග්ගයේ ගාථාවෙන් තමන් දන්නා පමණින් කළ දේශනාව මගිනි.

එදත් අදත් ධර්ම දේශකයන් වහන්සේලා සිය දේශනාවන්ට වැඩි වශයෙන් ම මාතෘකා කර ගන්නේ ධම්මපද ගාථාවන් ය. ධර්ම දේශනා හුරුපුරුදු වන නවක සාමණේරයන් වහන්සේලාට ධම්මපද ගාථාවක් මාතෘකා කරගෙන එහි නිදාන කතාව විස්තර කරමින් ධර්ම දේශනා පුහුණුවීම පහසු කාර්යයකි.

ශාසනයේ පැවිදි වන සෑම හිමිනමක් ම ධම්මපදය වනපොත් කිරීම අනිවාර්ය කටයුත්තකි. විශේෂයෙන් ම උපසම්පදා අපේක්ෂකයන් වහන්සේලා ධම්ම පදය වනපොත් කර තැබිය යුතු ය.

3.5.1 චිත්ත වග්ගය

ධම්ම පදයේ තෙවන වර්ගය චිත්ත වර්ගයයි. මෙහි ගාථා එකොළහක් (11) හා නිදාන කතා නමයකින් (9) යුක්ත වේ. චිත්ත වග්ගයෙන් සිත පිළිබඳ ඉදිරිපත් කෙරෙන දහම් කරුණු සදාතනික අගයකින් යුක්ත ය. මෙසේ සිත පිළිබඳ ඉදිරිපත් කරන කරුණු ප්‍රධාන වශයෙන් කොටස් හතරකට (4) ට බෙදා දැක්විය හැකි ය.

- චිත්ත ස්වභාවය හෙවත් සිතේ සැටි විස්තර කිරීමෙන් සිත හඳුන්වා දීමත්
- චිත්ත සංවරය හෙවත් සිතේ සංවරභාවය ඇතිකරගත යුතු අයුරු පැහැදිලි කිරීමත්
- චිත්ත සංවරයෙන් ලැබෙන ප්‍රතිඵලත්
- නුවණැත්තා (පණ්ඩිතයා) සිත තමන්ට අවශ්‍ය ආකාරයට දමනය කරගන්නා ආකාරයත් යනුවෙන් ඒ කොටස් හතර විස්තර කළ හැකි ය. මෙසේ සිත පිළිබඳ ව අප විසින් දැනගත යුතු කරුණු ඉතා සරල ව හා සමීප උපමා භාවිතයෙන් චිත්ත වග්ගයේ විස්තර කර ඇත.

මෙසේ සිත පිළිබඳ ව අප විසින් දැනගත යුතු කරුණු ඉතා සරලව හා සමීප උපමා භාවිතයෙන් චිත්ත වග්ගයේ විස්තර කෙර ඇත.

සිත යනු මිනිසා සතු උසස්ම සහ වටිනාම ඉන්ද්‍රියයි. සිතෙහි පවතින පිරිසිදුකම හෝ අපිරිසිදුකම අනුව පුද්ගලයෙකුගේ දියුණුව හෝ පරිහානිය සිදුවේ. එමෙන් ම සිතෙහි ස්ථිර බවක් නොමැත. සිත චංචලය, සසලය, පඤ්ච ඉන්ද්‍රියයන්ට ගෝචර වන අරමුණු වෙත යොමුවන සිත වහා ඒවාට ඇඳී යයි. එසේම සැලෙන සුලු සිත වළකාලීම අපහසු ය. නිග්‍රහයට හෙවත් අවවාදයට අවනත නැත. සියුම්ය, දුර ගමන් යන සුලුය, තනිවම හැසිරේ, ඊට ශරීරයක් නැත. සත්ත්ව ශරීරය නැමැති ගුහාව ඇසුරු කොට පවතී. යනු චිත්ත වග්ගයේ දී සිත හඳුන්වා දී ඇති ආකාරය යි.

සිත මැනවින් සකස් කර ගැනීම හා පාලනය කර ගැනීම මගින් බුදු දහමින් අපේක්ෂිත අරමුණු ඉටු කරගත හැකි ය. ඒ සඳහා සකස් කරගත යුතු ඒ සිත සකස් කර ගන්නා ආකාරය චිත්ත වග්ගයේ දී මෙසේ දක්වා තිබේ.

> " කුම්භූපමං කායමිමං විදිත්වා
> නගරූපං චිත්තමිදං ඨපෙත්වා
> යොධෙථ මාරං පඤ්ඤාවුධෙන
> ජිතංච රක්ඛෙ අනිවෙසනොසියා"
>
> (ධම්මපදය- චිත්ත වග්ගය -08 වෙනි ගාථාව)

මේ ශරීරය මැටි බඳුනක් ලෙස අවබෝධ කරගෙන සිත නගරයක් ලෙස සලකා කෙලෙස් නැමැති මාරයාට ප්‍රඥාව නැමැති ආයුධයෙන් පහර දිය යුතු ය. එහි දී දිනාගන්නා

විදර්ශනා නුවණ ආරක්ෂා කරගත යුතු ය. යන මේ දේශනාවෙන් පැහැදිලි වන්නේ කයෙහි නිසරු බව සහ සිතේ බලවත් බව වටහාගෙන විදර්ශනා නුවණින් නිවනට යොමුවිය හැකි බවයි.

යහපත් සිතිවිලි උපදවා ගැනීමෙන් යහපත් ක්‍රියාවන් ගොඩනැගේ. යහපත් ක්‍රියාවෙන් දෙලොව අභිවෘද්ධිය සැලසේ. ''**චිත්තං ගුත්තං සුඛාවහං**'' යනුවෙන් සිත සංවර කර ගැනීමෙන් සැප ගෙන දෙන බව පැවසෙන්නේ ඒ නිසාය. බෞද්ධයන් ලෙස කාගේත් අපේක්ෂාව සසර දුක් නැති කර ගැනීමය. එසේ නම් ඒ සඳහා ප්‍රධාන වන්නේ සිත කිළුටු කරන කෙලෙස් ඉවත් කර ගැනීමයි. එය චිත්ත පාරිශුද්ධිය නමින් හැඳින්වේ.

3.5.1.1 සසල සිත නිසල කර ගන්න.

බුදුරජාණන් වහන්සේ එක් කලෙක චාලිකා නුවර චාලිකා පර්වතයෙහි වැඩ වාසය කරන සේක. එවකට බුද්ධෝපස්ථායක වූයේ මේඝිය තෙරුන් වහන්සේය. උන්වහන්සේ දිනක් පිණ්ඩපාතය නිමවා කිමිකාලා ගං ඉවුරට වැඩියේ ය. ඒ අසල තිබූ ඉතා රමණීය සිත්කළු අඹ උයනක් දුටු උන්වහන්සේට ගොස් භාවනා කිරීමට සිතුණි. ඒ අනුව ශාස්තෘන් වහන්සේගෙන් අවසර ගෙන එම අඹ උයනට ගොස් භාවනා කිරීමට පටන් ගත්හ. එහෙත් සිත එකඟකර ගැනීමට නොහැකි විය. එයට හේතුව නම් එම ස්ථානය පෙර ආත්මභාව පන්සීයක දී තමන් රජ කෙනෙකු වශයෙන් නළඟනන් පිරිවරා රජසිරි විඳ පුරුදු ස්ථානයක් වීමයි. මේඝිය හිමියන් නැවත භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හමුවට පැමිණ තමන් වහන්සේට සිදු වූ සියළු කරදර බාධක පිළිබඳ දන්වා සිටියහ. එහි දී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, මේඝිය, තම සිතට වහලෙකු නොවිය යුතු ය. සිත තමාගේ වසඟයට ගත යුතු යැයි දක්වමින් ''**ඵන්දනං චපලං චිත්තං**'' ආදී වූ මෙම ගාථාව දේශනා කළ සේක.

1) **ඵන්දනං චපලං චිත්තං**
දුරක්ඛං දුන්නිවාරයං
උජුං කරොති මෙධාවී
උසුකාරො 'ව තෙජනං

පදාර්ථ:- **ඵන්දනං**, සැලෙන, **චපලං**, සෙලවෙන, **දුරක්ඛං**, හීලෑකිරීමට අපහසු, **දුන්නිවාරයං**, වැලැක්වීමට අපහසු **චිත්තං**, සිත **මෙධාවී**, නුවණැත්තා, **උජුංකරොති**, සෘජුකරයි. හෙවත් ඇද නැති කරයි. (කෙසේද යත්) **උසුකාරොව**, හී වඩුවා **තෙජනං ඉව**, හී දණ්ඩ සෘජු කරන්නාක් මෙනි.

විවරණය:- හී දණ්ඩක් සෘජු කරනවා යනු ලී දඬු කැබැල්ලක් කපාගෙන විත් පොතුහැර කැඳ තෙලෙහි දමා තම්බා ගිනි අඟුරු කබලක දමා තවා, ගස් දෙබලක දමා ඇදහැර

දුන්නෙහි ලා විදීමට සුදුසු ආකාරයෙන් සකස් කිරීමයි. එසේම නුවණැත්තා සැලෙන තැන තැන දුවන ස්වභාව ඇති සිත ධුතාංග සමාදානය, විවේක සේනාසන වාසය වැනි ක්‍රමවලින් ද, කෙලෙස් ගතිවලින් ද සිත මුදාගෙන පස්කම් ඇසුරෙන් බැහැරට ගෙන ශ්‍රද්ධා නැමැති කැඳ තෙලෙහි දමා කායික මානසික වීර්යය නැමැති ගිනි කබලෙන් තවා සමථ විදර්ශනා නැමැති ගස් දෙබලෙහි දමා ඇදහැර නැවත කෙලෙස් වසඟයට පත්නොවන ආකාරයට සිත සකස් කර ගනී. නැතහොත් රහත් ඵලයට පත්වේ.

2) **වාරිජෝ'ව ථලෙ ඛිත්තො**
ඔකමොකත උබ්භතො
පරිඵන්දතිදං චිත්තං
මාරධෙය්‍යං පහාතවෙ

පදාර්ථ:- **ඉදං චිත්තං,** මේ සිත, **ඔකමොකත,** ජලය නමැති වාසස්ථානයෙන් **උබ්භතො,** උඩටගෙන, **ථලෙඛිත්තො,** ගොඩට දමන ලද, **වාරිජො ඉව,** මාළුවෙකු මෙන්, **පරිඵන්දති,** සැලෙයි **මාරධෙය්‍යං,** සසරෙහි බැඳ දමන කෙලෙස්, **පහාතවෙ,** දුරු කළ යුතු ය.

විවරණය:- දියෙන් ගොඩදමන ලද මාළුවා ජලය නොමැතිවීම නිසා සැලෙයි. ඉපිලෙයි. එසේම මේ සිතද පංචකාම ගුණයෙහි ඇලී අරමුණෙන් අරමුණට පනිමින් සැලෙමින් පවතින්නකි. මෙම පංචකාමය මාරයාට අයත් ගොදුරු බිම වන බැවින් මාරධෙය්‍ය නම් වේ. සත්ත්වයා මැරි මැරී ඉපිදි ඉපිදි සසර සැරිසරන්නේ එහි ඇලී සිටින නිසා ය. ඒ කෙලෙස් සංසාරය නැමැති මාරධෙය්‍යය දුරුකළ යුතු ය. නැතහොත් සිත පංචකාම කෙලෙසීමෙන් මුදාගත යුතු ය. එවිට නැවත මරුවාට හසු නොවේ එනම් නැවත ඉපදීමක් නැති බැවිනි.

3.5.1.2 දමනය කළ සිත සසර දුක නවතාලයි.

එක්තරා වස් කාලයක් සමීපයේ භික්ෂූන් වහන්සේලා හැටනමක් බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් කමටහන් ලබා මාතිකගාම නම් ගමට වැඩම කළහ. එහි ගම්ප්‍රධානියා වූ මාතිකගේ මව එම භික්ෂූන් වහන්සේලා දැක තම නිවසට වැඩමවා දානය පිළිගැන්වූවා ය. උන්වහන්සේලා පැමිණි කාරණාව විමසා දන විහාර කරවා දී එම වස් තෙමස එහිවැඩ සිටින්නට ආරාධනා කළහ. උන්වහන්සේලා එම ආරාධනාව පිළිගෙන මාතික ග්‍රාමයේ ම වැඩ සිටිමින් භාවනා කරන්නට පටන් ගත්හ. දිනක් භික්ෂූන් එකට රැස්වී ඔවුනොවුන්ට ම අවවාද කරගත්හ. ''ඇවැත්නි, අප අප්‍රමාදී විය යුතු ය. දෙදෙනෙකු එකතැන නොසිටිය යුතු ය, නොහිඳගත යුතු ය, සවස් යාමෙහි මහ තෙරුන්ට උපස්ථාන කරන වෙලාවේත් උදෑසන පිණ්ඩපාතය වඩින වෙලාවේත් එක්වෙමු. ගිලන් වූ භික්ෂුවකට උපස්ථාන කළ යුතු වෙලාවේත් හැර එකට රැස් නොවෙමු''යි, කතිකා කොට වෙන් වෙන් ව තම තමන් වසන තැන්වල සිටම මහණදම් පුරමුයි කියා සියළුදෙනා වහන්සේ වෙන් වෙන්ව විසූහ. මේ අතර දිනක් සවස් කාලයෙහි මාතික මාතාව තම පිරිවර ද සමග ගිතෙල් මී පැණි ආදියත්

රැගෙන විහාරයට පැමිණ භික්ෂූන් නොදක ආර්යයන් වහන්සේලා කොහි වැඩියාහු දැ යි මිනිසුන්ගෙන් ඇසුවා ය. උන් වහන්සේලා තම තමන්ගේ දිවා රාත්‍රී වැඩ සිටින ස්ථානවල ඇතැයි ද ගෙඩිය ගැසූ කළ වඩිනු ඇතැයි ද ඔවුහු පැවසූහ. එවිට ගෙඩිය ගසා භික්ෂූන් කැඳවා ගිතෙල් මී පැණි ආදී ගිලන්පස පූජා කොට වැඳ ස්වාමීනි, ඔබ වහන්සේලා, කෝලාහල කරගෙන අමනාපව සිටිත්දැයි විමසූහ. එසේ නැතැයි භික්ෂූන් වහන්සේලා පිළිතුරු දුන්හ. එසේනම් එක එක තැන්වල වෙන වෙන ම හිඳ මහණ දම් පුරන නිසාවෙනුයි භික්ෂූහු පැවසූහ. එවිට ඇය, ඔබ වහන්සේලා කුමන මහණ ධර්මයක් පුරන්නේදැයි විමසූහ. ද්වතිංසාකාරය සජ්ඣායනා කරමින් ශරීරයේ ඇතිවීම නැති වීම සලකමින් අසුභානුස්සතිය වඩන්නෙමුයි පැවසූහ. එය අපට වැඩිය නොහැකි දැයි උපාසිකාව විමසුවා ය. කාටත් කළ හැකි යැයි තෙරවරු පැවසූහ. එසේ නම් ඒ කමටහන අපටත් දෙනු මැනවැයි කියා භික්ෂූන් වහන්සේලාගෙන් කමටහන් ලබා ගත් ඕ තොමෝ බවුන් වඩා භික්ෂූන් වහන්සේලා ට පෙර මුල් මාර්ග ඵල තුනම ලැබුවා ය. එසේම සිව් පිළිසිඹියා සහ පඤ්ච අභිඥා ද උපදවා ගත්තා ය. අනතුරුව ඕ තොමෝ මාගේ ආර්යයන් වහන්සේලා මගඵලවලට පත්ව ඇද්දැයි දිවසින් බැලුවා ය. කිසිවෙක් එබඳු විශේෂයකට පැමිණ නැති බව නුවණින් මෙනෙහි කොට බලා ඊට හේතුව ආහාර සප්පාය නැතිකම යැයි දැන ගත්තා ය. අනතුරුව ඒ ඒ භික්ෂූන් වහන්සේට ගැලපෙන ආකාරයෙන් ආහාරපාන ආදී පහසුකම් ලබා දීමෙන් පසු උන් වහන්සේලා නොබෝකලකින් ම මාර්ගඵලයන්ට පත් වූහ. වස් සමය අවසන් ව එම භික්ෂූහු බුදුරජාණන් වහන්සේ හමුවට පැමිණ මාතික මාතාවගේ ගුණ කියූහ. එය අසා සිටි එක්තරා භික්ෂුවක් ද භාවනා කිරීමට එහි ගියේ ය. එම භික්ෂුවට ද සිතන පතන සියලු ආහාරපාන ආදියෙන් මාතික මාතාව උපස්ථාන කළා ය. ඒ අනුව උන්වහන්සේ ඇය පරසිත් දන්නා නුවණ ඇති කෙනෙකු බව දැන, පුහුදුන් අපි විවිධ දේ සිතම්හ. ඒ නිසා මෙහි වාසය කිරීම නොකළ යුතු යැයි සිතා නැවත බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත ගොස් එම සියලු පුවත් දන්වා සිටිය හ. එය ඇසූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මහණ ඔබ එහිම යන්න. එහි දී ඔබේ සිත පමණක් රැකගන්න. සිත රැකීම අපහසු ය. ඔබ ඔබේ සිතටම අවවාද කර ගන්න. වෙනත් කිසිවක් නොසිතන්න යැයි අවවාද කොට ''**දුන්නිග්ගහස්ස ලහුනො**'' ආදී වූ මේ ගාථාව දේශනා කළ සේක.

3) දුන්නිග්ගහස්ස ලහුනො
යත්ථකාමනිපාතිනො
චිත්තස්ස දමථො සාධු
චිත්තං දන්තං සුඛාවහං

පදාර්ථ:- **දුන්නිග්ගහස්ස,** නිග්‍රහයට හෙවත් මෙල්ල කරගැනීමට අපහසු, **ලහුනො,** වහා ඇති වී නැතිවන සුලු, **යත්ථ කාම නිපාතිනො,** කැමති කවර හෝ අරමුණක වැටෙන සුලු, **චිත්තස්ස,** සිතෙහි, **දමථො සාධු,** දමනය මැනවි (යහපති) **දන්තං,** දමනය කළ, **චිත්තං,** සිත **සුඛාවහං,** සුව ගෙනදේ.

අදහස:- මේ සිත වනාහි නිග්‍රහ කොට මෙල්ල කිරීමට අපහසුය. වහ වහා ඉපදී නැතිවන සුළුය. තමන් කැමති සුදුසු තැන හෝ නුසුදුසු තැන ගැලපෙන නොගැලපෙන බව නොබලා

සිතු සිතු අරමුණෙහි වැටෙන සුලු ය. ඒ අරමුණු ඔස්සේ දිවීම, වළකා දමනය කර ගැනීම සතර මාර්ගයෙන් කෙලෙසුන්ගෙන් මුදවා ගැනීම යහපති. මන්දයත් එසේ දමනය වූ සිත මගඵල සුවයත්, පරම නිර්වාණ සුවයත් ගෙන දෙන්නේ ය.

3.5.1.3 රැක්කොත් සිත ලැබේය සැප.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ජීවමානව වැඩ සිටින කාලයෙහි සැවැත් නුවර එක්තරා සිටුපුත්‍රයෙකු තම කුළුපග සිල්වත් භික්ෂූන් වහන්සේ නමක් වෙත ගොස් සංසාර දුකින් නිදහස්වීම පිණිස මග කියාදෙනු මැනැවැයි ඉල්ලීය. තෙරුන්වහන්සේ පළමුව දානාදී පිංකම් කිරීම සඳහා ද දෙවනුව සීලාදී ගුණදහම් රැකීම සඳහා ද ආදී වශයෙන් අනුපූර්ව පිංකම් කිරීමට යොමු කළහ. මෙසේ අනුපූර්ව පිංකම් කළ හෙයින් ''**අනුපුබ්බසෙට්ඨිපුත්ත**'' යන නම ලැබීය. අනතුරුව පැවිදිවන්නැයි අනුසාසනා ලැබ පැවිදි වූහ. එක් ආභිධම්මික තෙරුන් වහන්සේ නමක් ගුරුවරයා ලෙසත් විනයධර භික්ෂුවක් උපාධ්‍යාය ලෙසත් තබාගෙන උන්වහන්සේ උපසම්පදා වූහ. එහිදී ආචාර්ය උපාධ්‍යාය තෙරවරු මෙය නම් කළ යුතුය මෙය නොකල යුතු යැයි ද, මෙය කැපයැයි ද මෙය අකැපයැයි ද නිතර අවවාද කරති. එවිට මෙම භික්ෂුව මාගේ ආචාර්ය උපාධ්‍යායාය දෙදෙනා වහන්සේ එකිනෙකට වෙනස් වූ කරුණු කියති. මෙය මහත් පීඩාවකැයි සිතූ උන්වහන්සේ සිවුරු හැරගොස් ගිහිගෙදර සිටම දුකින් මිදීමට ක්‍රියා කළ හැකි යැයි සිතා පැවිදි බවෙහි කලකිරී බණ භාවනා කිරීම අත්හළහ. ඉන් උන්වහන්සේ පාණ්ඩු රෝගියෙකු මෙන් කෙසඟව කුෂ්ඨ රෝගයකින් ද පෙළෙන්නට වූහ. මේ බව දුටු සෙසු විහාරවාසී භික්ෂූන් කරුණු විමසූහ. උන්වහන්සේ සියළු පුවත් කීහ. භික්ෂූන් ඒ බව ආචාර්ය උපාධ්‍යායන් වහන්සේලාට දන්වූහ. උන්වහන්සේලා ඔහු කැටුව බුදුරජාණන් වහන්සේ හමුවට ගොස් සියළු පුවත් ප්‍රකාශ කොට විස්තර කියූහ. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ මහණ, ඔබ පැවිද්ද හැර යාට සිතුවේ මන්දැයි විමසූහ. එවිට එම භික්ෂුව ස්වාමිනි, මා පැවිදි වූයේ දුකින් මිදීමට ය. එහෙත් මාගේ ආචාර්යයන් වහන්සේ මට අභිධර්ම කතා කියති. උපාධ්‍යායන් වහන්සේ විනය කතා කියති. දැන් මට අතක් පයක් දිගහරින්නටවත් ඉඩක් නැත එහෙයින් ගිහිවන්නට සිතුවෙමැයි කීහ. එසේ නම් මහණ, ඔබට එකක් රැකිය හැකිදැයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විමසූහ. එකක් නම් හැකිය ඒ කුමක්දැයි ඇසූ විට එසේ නම්, ඔබ තම සිත පමණක් රැක ගන්නයයි අවවාද කොට ''**සුදුද්දසං සුනිපුනං**'' ආදී වූ මෙම ගාථාව දේශනා කළ සේක. මේ දේශනාව අවසානයේ ඒ භික්ෂුව සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. සෙසු පිරිස ද සෝවාන් ආදී මාර්ග ඵලයන්හි පිහිටියහ.

4) **සුදුද්දසං සුනිපුනං**
යත්ථකාමනිපාතිනං
චිත්තං රක්ඛෙථ මේධාවී
චිත්තං ගුත්තං සුඛාවහං

පදාර්ථ:- **සුදුද්දසං**, දකින්නට ඉතා අපහසු වූ, **සුනිපුණං**, ඉතා සියුම් වූ, **යත්ථකාම නිපාතිනං**, කැමති යම් අරමුණකට වැටෙන සුළු වූ, **චිත්තං**, සිත, **මේධාවී**, නුවණැත්තා, **රක්ඛෙථ**, රැකගන්නේය, **ගුත්තං**, රැකගන්නා ලද, **චිත්තං**, සිත, **සුඛාවහං**, සැපගෙන දෙයි.

අදහස:- මේ සිත වනාහි භාවනාව හුරුපුරුදු කිරීමෙන් මිස වෙනත් ක්‍රමයකින් දැකගැනීම අපහසුය. සිත හසුකර ගත හැක්කේ සිතටම පමණි. එසේ හසුකර ගැනීමටත් අපහසු තරම් සිත සියුම්ය. ජාති කුල ගොත් සුදුසු නුසුදුසුකම් කිසිවක් නොසලකා සිතූ සිතූ තැන වැටෙන සුලු ය. එයට වසඟ වන අනුවණයන්ට සිත රැකිය නොහැකි ය. ඔවුහු සිතටම වසඟ වී විනාශ වන්නාහ. සිත රැකිය හැක්කේ ඥාණවන්තයෙකුටම පමණි. එහෙයින් ඔබත් සිත රකින්න. එසේ රකින ලද සිත මග ඵල නිවන්සුව ගෙන දෙයි.

3.5.1.4 රැකගෙන සිත පරදමු මරු.

සැවැත්නුවරවාසී එක්තරා කුලපුත්‍රයෙක් සිටියේ ය. හෙතෙම බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් බණ අසා පැවිදි විය. සංඝරක්ඛිත නම් වූ උන්වහන්සේ ඉතා කෙටි කලකින්ම විදසුන් වඩා රහත් බවට පත් වූහ. උන්වහන්සේගේ කනිටු සොහොයුරාගේ බිරිඳට ලැබුණු කුළුඳුල් පුත්‍රයාට ද තෙරුන් වහන්සේගේ නාමය ම තබන ලදී. ඒ කුමරුවා ද උන්වහන්සේ වෙතම පැවිදි ව භාගිනෙය්‍ය සංඝරක්ඛිත නමින් ප්‍රකට විය. එක්තරා වස්කාලයක වෙනත් දුර බැහැර ගමක භාගිනෙය්‍ය සංඝරක්ඛිත තෙරුණුවෝ වස් විසූහ. වස් කාලය අවසානයේ උන්වහන්සේට සත්රියන් සහ අටරියන් බැගින් වූ රෙදිකඩ දෙකක් වස්සාවාසික චීවර පූජා වශයෙන් ලැබුනි. ඉන් අටරියන් රෙදිකඩ ගුරු දේවයන් වහන්සේට පුදමි'යි සිතා එයත් රැගෙන සංඝරක්ඛිත මහරහතන් වහන්සේ වැඩ සිටින විහාරයට වැඩම කළ හ. ගුරු දේවයන් වහන්සේ වැඳ ඇප උපස්ථාන කොට එම රෙදිකඩ උන්වහන්සේ පාමුල තබා ස්වාමීනි, මෙයින් චීවරයක් සකසා පරිභෝග කරනු මැනවැයි කියා රෙදිකඩ පිළිගන්වා විජිනිපත ගෙන ගුරුදේවයන් වහන්සේට පවන් සලන්නට විය. තෙරණුවෝ, සංඝරක්ඛිත, මාගේ තුන් සිවුරු සම්පූර්ණයි. මෙය ඔබ පරිභෝග කරන්නැයි කීහ. භාගිනෙය්‍යය හිමියන් ස්වාමිනි, මෙය ඔබ පිළිගෙන පරිභෝග කළහොත් මට මහත්ඵල මහානිසංස වේයැයි තෙවරක් ම ඉල්ලා සිටියත් මහතෙරුන් වහන්සේ එය ප්‍රතික්ෂේප කළහ. පවන් සලමින් සිටි භාගිනෙය්‍ය සංඝරක්ඛිත හිමියෝ එයින් මහත් සිත් තැවුලට පත්වූහ. එසේ පවන් සලමින් සිටිය දී ම උන් වහන්සේගේ සිත බොහෝ දුර ගමන් කළේ ය. ගිහිව සිටිය දී බෑණා වූ ද, දුන් සද්ධි විහාරික වූ ද, මාගේ පූජාව උපාධ්‍යායන් වහන්සේ නොපිළිගන්නේ නම් උන්වහන්සේ වෙත තවදුරටත් මහණදම් පිරීමෙන් පලක් නැත. මම සිවුරු හැර යමි. ඒත් මට ජීවත්වීමට ක්‍රමයක් නැත. මම මේ රෙදිකඩ දෙක විකුණමි. ඒ මිළෙන් එළුදෙනක් මිළදී ගන්නෙමි. එළු දෙන්නු ඉක්මනින් පැටවු බිහි කරති. ඒ පැටවුන් විකුණා මම මුදල් උපයා ගනිමි. එසේ මුදල් රැස්කර බිරිඳක් කැන්දා ගෙන එන්නෙමි. ඇය එක් පුතෙකු බිහි කරන්නීය. මම ඔහුට මාමාගේම නම තබා කුඩා රථයක් සාදවා ගෙන පුතා සහ බිරිඳ එහි නංවාගෙන මාමා වූ මහ තෙරුන් වහන්සේ බලන්නට එන්නෙමි. එසේ එන අතරමගදී මම රථය පදවන ගමන්ම ඇගෙන් මොහොතකට දරුවා වඩාගන්නට ඉල්ලන්නෙමි. එවිට ඇය ඔබ දරුවා ගන්නේ කුමට ද රථය පදවන්නැයි කියා මා සමග අමනාප වී පොරබදද්දී දරුවා

බිමට වැටී රථ රෝදයට හසු වෙයි. එයින් කෝපයට පත්වන මම දරුවා මට දුන්නේ නැත. තී රැකගත්තේ ද නැතැයි කියා ඇයට අතේ තිබෙන කෙවිටෙන් පහරදෙන්නේ මෙසේයයි සිතා බිරිඳට පහර දෙන අදහසින් උන්වහන්සේ අතේ තිබුණු විජිනිපතින් මහතෙරුන්ගේ හිසට වැරෙන් පහරක් දුන්නේ ය. භාගිනෙය්‍ය සංඝරක්ඛිත මට පහර දුන්නේ මන්දැයි දිවැස් නුවණින් බැලූ මහ තෙරුන් වහන්සේට මුළු පුවත ම පෙනිණ. අනතුරුව උන් වහන්සේ ඔබ බිරිඳට දුන් පහර වැදුනේ මටය. මේ මහළු මම කළ වරද කුමක්දැයි ඇසූහ. භාගිනෙය්‍ය හිමියන් අහෝ මම නැසුනෙමි. උපාධ්‍යායන් වහන්සේ මගේ සිත දැනගත්තේ යැයි ලැජ්ජාවටත්, බියටත් පත්ව විජිනිපත දමා පැන දුවන්නට විය. සෙසු සාමණේර භික්ෂූහු උන්හන්සේ ලුහුබැඳ ගොස් අල්ලාගෙන බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත ඉදිරිපත් කළහ. මහණ, ඔබ කලබල නොවන්න. සිත නම් මෙවැනිය. මේ සිත ක්‍ෂණයකින් ඉතා දුර තිබෙන අරමුණු ද ගන්නා එකකි. එහෙයින් මේ සිත රාග, දෝස, මෝහ, බන්ධනවලින් මුදාගන්නට වෑයම් කළ යුතුයැයි වදාරා **''දූරං ගමං එකචරං''** ආදී වූ මේ ගාථාව දේශනා කළ සේක.

5. දූරඞ්ගමං එකචරං
අසරීරං ගුහාසයං
යෙ චිත්තං සඤ්ඤමෙස්සන්ති
මොක්ඛන්ති මාරබන්ධනා

පදාර්ථ:- **දූරඞ්ගමං**, අරමුණ කරා (දුර ගමන් යන්නා වූ) **එකචරං**, තනිව හැසිරෙනඃ **අසරීරං**, ශරීරයක් නොමැති වූ, **ගුහාසයං**, ශරීරය නමැති ගුහාවක් ඇසුරු කරන, **චිත්තං**, සිත **යෙ**, යමෙක්, **සඤ්ඤමෙස්සන්ති**, සංවර කරගනිත් ද, (ඔවුහු) **මාර බන්ධනා**, මාරබන්ධනයෙන්, **මොක්ඛන්ති**, මිදෙත්.

විවරණය:- සිත දුර යතැයි කීවත් සිත තමා සමගම පවතින්නකි. බැහැර යන්නේ නැත. එහෙත් තමාට හුරු පුරුදු, දක පුරුදු ඉතා දුර තිබෙන දේ පවා අරමුණු කළ හැකි ය. **දූරඞ්ගමං** යනුවෙන් කියවෙන්නේ එයයි. **එකචරං**, යන්නෙන් අදහස් වන්නේ තත්පරයකට සිතිවිලි සිය ගණනක් පහළ විය හැකි ය. එක් සිතක් පහළ වී නැතිව ගොස් වෙන සිතක් පහළ වීම ස්වභාවයයි. ඒ අනුව **එකචරං**, යයි කීවේ එක් වරකට එක් සිතක් පමණක් පවතින බවයි. යනු සිතට හැඩරුවක් නැත. ඇත්තේ සියුම් ශක්තියක් පමණි. එය මේ සතර මහා භූතයන්ගෙන් සැදුණු ශරීර ගුහාවෙහි හෘදය වස්තුවේ ලේ ධාතුව ඇසුරුකොට පවතින්නේ ය. යම්කිසි ස්ත්‍රී පුරුෂ කෙනෙක් ගිහිපැවිදි කෙනෙක් නූපන් කෙලෙස් උපදින්නට නොදී උපන් කෙලෙස් දුරු කරමින් සිත සංවර කරත් නම් ඒ කෙලෙස් බන්ධනවලින් මිදීම නිසා සසරේ ඇති කාම, රූප, අරූප යන සියලු භව බන්ධනවලින් මිදෙන්නේ ය.

3.5.1.5 කෙලෙස් නැසූ කල බියක් නොවේ තව.

බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවැත්නුවර වැඩ වාසය කරන සමයෙහි එනුවර වාසී එක් කුලපුත්‍රයෙක් ගාලෙන් පැනගිය ගොනෙකු සොයා වනයට පිවිසියේ ය. උදේ වරුව පුරාම වනයෙහි ඇවිද මද්දහනෙහි ගවයා සොයා ගත්තේ ය. ගවයා ගාලට දක්කා, කුසගිනි නිවා ගැනීමට ආසන්නයේ පිහිටි විහාරයට ගියේ ය. විහාරවාසී භික්ෂූහු ඔහුට ආහාර ලබා දුන්හ. එම ආහාර වළඳා ඔහු කල්පනා කරන්නේ අප දිවා රෑ දෙක්හි කොපමණ වෙහෙසී හරිහම්බ කළත් මෙවැනි ප්‍රණීත ආහාරයක් නම් අපට නොලැබේ. භික්ෂූහු නිතර මෙබඳු ප්‍රණීත ආහාර ලබන්නාහ. මේ ගිහි බවින් ඵලක් නැත. මා ද පැවිදි වෙමියි සිතා භික්ෂූන් වහන්සේලා ද ඔහු පැවිදි උපසම්පදා කළෝ ය. දැන් උන්වහන්සේ සියලු වත්පිළිවෙත් කරගෙන වාසය කරති. මේ අතර බුදුරජාණන් වහන්සේට ලැබෙන ප්‍රණීත ආහාර වළඳන උන් වහන්සේ නොබෝ දිනකින් ම මහත් වූ සිරුරු ඇත්තෙක් විය.

දැන් ඉතිං මේ හිඟමනෙන් ජීවත් වෙන්නේ කුමට ද ගිහිවෙමියි සිතා හෙතෙම සිවුරු හැර ගෙදර ගියේ ය. ගිහිගෙයි දුක් විඳිනවිට ඔහුගේ සිරුර නැවත කෘෂ වී මැළ වී ගියේ ය. මම මේ දුක් විඳින්නේ කුමට ද නැවත පැවිදි වෙමියි සිතා හෙතෙම නැවත පැවිදි විය. වැඩි දිනක් ගත නොවී හෙතෙම කළකිරී නැවත ගෙදර ගියේ ය. මොහු පැවිදි වී විහාරයේ ගත කරන විට භික්ෂූන් වහන්සේලාට මහත් ප්‍රයෝජනවත් කෙනෙකි. එහෙයින් උන්වහන්සේලා ද ඔහු යන යන වතාවට පැවිදි කරති. මෙසේ සය වතාවක්ම හෙතෙම පැවිදිව උපැවිදි විය. ඒ භික්ෂුව සිතට වසඟව වාසය කරන හෙයින් චිත්තහත්ථ තෙරුන් යැයි ප්‍රකට විය. මෙසේ ඔහු දෙපැත්තට යමින් එමින් සිටින අතර අන්තිම වතාවේ දී බිරිඳ ගැබ්ගෙන සිටියාය. දිනක් ඔහු ගොවිතැන් කොට අවුත් කාමරයට පිවිසියාය. එවිට එහි නිදාගෙන සිටි බිරිඳගේ ඇඳිවත ඉවත් වී ගොරවමින් කුණුකෙළ වගුරමින් සිටියේය. ඔහුට ඇය පෙනුණේ සොහොනෙහි ලා ඉදිමී ගිය මළ සිරුරක් ලෙසය. අනිත්‍ය නම් මෙය නොවේද, දුක නම් මෙය නොවේද, මෙතෙක් වරක් පැවිදිවීත් මට මේ මහණකමේ සිටින්නට නොහැකි වූයේ මෑ නිසා නොවේදැයි සිතා සිවුරුපොට ඉනේ බැඳ බැඳම විහාරය කරා දුවන්නට විය. එය දුටු නැන්දනිය කාමරයට දිවගොස් දියණිය නිදා සිටින ආකාරය දැක මෑ නිසා ඔහු කළකිරී ගිය බව වටහාගෙන දියණියට පහරක් දී අවදි කරවීය. අවදිකොට කාලකන්ණිය නැගිටිනු. තී නිදා සිටිනු දැක තිගේ සැමියා කළකිරී පැවිදිවීමට ගියේ ය. නැවත ඔහු නොයෙනු ඇතැයි දොස් නගන්නට වූවාය. ඔහුගේ ගමන් ගැන හොඳට හුරු පුරුදු දියණිය, අම්මා නිහඬ වන්න. ඔහු තව කීප දිනකින්ම මා සොයා එනු ඇතැයි පැවසුවා ය. චිත්තහත්ථ තැන "**අනිච්චං දුක්ඛං**" යනුවෙන් මෙනෙහි කරමින් යන අතරම සෝවාන් විය. හෙතෙම නැවත භික්ෂූන් වහන්සේලා වෙත ගොස් පැවිද්ද ඉල්ලීය. මුලින් ම පැවිදි කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කළ උන් වහන්සේලා අන්තිමේ දී අනුකම්පා කොට පැවිදි කළ හ. හෙතෙම නොබෝ දිනකින් ම සිව්පිළිසිඹියාපත් රහත් ඵලයට පැමිණියහ. මෙවර ගෙදර යාම ප්‍රමාද වන විට, චිත්තහත්ථ ඔබ තවම ගෙදර නොගියේ මන්දැයි භික්ෂූන් වහන්සේලා විමසන්නට වූහ. එවිට චිත්තහත්ථ තෙරණුවෝ ස්වාමිනි, ගිහි බැඳුම් ඇති කාලයේ ගියෙමි. දැන් ඒ බැඳුම් සිඳී ගොස් ය. දැන් නැවත නොයන තැනට

පත්වූවෙමියි කීහ. එය නොඇදහූ භික්ෂූන් වහන්සේලා බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත ගොස් ඒ පුවත සැල කළහ. එවිට උන් වහන්සේ මහණෙනි, සැබෑය. මාගේ පුත්‍රයා තමාගේ සිත අස්ථාවරව පැවති කාලයේ සද්ධර්මය නොදන්නා කාලයේ ඔබ මොබ ගමන් කළේ ය. දැන් උන්වහන්සේ පිං පවු දෙකම ප්‍රහීණ කර ඇතැයි වදාරා ''**අනවට්ඨිත චිත්තස්ස**'' ආදී වූ මෙම ගාථාව දේශනා කළහ.

6. අනවට්ඨිතචිත්තස්ස
සද්ධම්මං අවිජානතො
පරිප්ලව පසාදස්ස
පඤ්ඤා න පරිපූරති

පදාර්ථ:- **අනවට්ඨිත චිත්තස්ස,** එක තැනක නොපිහිටි සිත් ඇති, **සද්ධම්මං,** සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මය, **අවිජානතො,** නොදන්නා වූ, **පරිප්ලව පසාදස්ස,** ඉපිලෙන සැදැහැ ඇත්තහුගේ **පඤ්ඤා න පරිපූරති,** ප්‍රඥාව නොපිරේ.

විවරණය:- මේ සිත කිසිතැනක බැඳී තිබීමක් හෝ ස්ථිර බවක් නැත. අසු පිට තැබූ කලයක් සේ ද දහයියා ගොඩක සිට වූ කණුවක් සේ ද සෙලවෙන සුලු ය. එබඳු පුද්ගලයා වරෙක බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක් වේ. වරෙක නිඝණ්ඨයෙක් වේ. තවත් වරෙක තාපසයෙක් වේ. මෙසේ සිතුණු සිතුණු විට සිතු සිතු තැනට යන විශ්වාසයක් තැබිය නොහැකි අස්ථිර සිත ''**අනවට්ඨිත චිත්ත**'' නම් වේ. එබඳු වූද, සත්තිස් බෝධි පාක්ෂික ධර්මය නැමැති ධර්මය නොදන්නා වූද ශ්‍රද්ධාව අල්ප වූ හෝ එහෙ මෙහේ පනින ශ්‍රද්ධාව ඇත්තාවූ පුද්ගලයාගේ ප්‍රඥාව නොපිරේ.

7. අනවස්සුත චිත්තස්ස
අනන්වාහත චෙතසො
පුඤ්ඤපාප පහීණස්ස
නත්ථි ජාගරතො භයං

පදාර්ථ:- **අනවස්සුත චිත්තස්ස,** රාගයෙන් තෙත් නොවුණු සිත් ඇති, **අනන්වාහත චෙතසො,** කෝපයෙන් (ද්වේශයෙන්) පහර නොලත් සිත් ඇති, **පුඤ්ඤපාප පහීණස්ස,** අරහත් මාර්ග යෙන් ප්‍රහීන කළ පුණ්‍ය පාප ඇති **නත්ථි ජාගරතො භයං,** කෙලෙස් නින්දෙන් නොනිදන ක්ෂීණාශ්‍රවයන් (රහතන්) වහන්සේට කෙළෙස් නිසා බියක් නැත.

විවරණය:- රාගයෙන් තෙත් නොවූ ද්වේෂයෙන් පහර නොලත් සිත් ඇති සතර මාර්ගයෙන් පින් පවු දෙකම නැසූ රහතන් වහන්සේලා ශ්‍රද්ධා, සීල, සුත, චාග, පඤ්ඤා යන ජාගර

ධර්මයන්ගෙන් යුක්ත බැවින් හෙවත් ඒ ධර්මයන්ගෙන් අවදිව සිටින බැවින් උන්වහන්සේ නිදා සිටියත්, අවදිව සිටියත්, කෙලෙස්වලින් වන බියක් නැත. නැවත කෙලෙස් ලුහුබැඳ ඒමක් නැත.

3.5.1.6 මෙත් සිතින් දෙවියන් පැහැද වූ පන්සියක් භික්ෂූහු.

සැවැත් නුවරවාසී පන්සීයක් භික්ෂූහු බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් රහත්භාවය තෙක් කමටහන් ලබා ගත්හ. එසේ කමටහන් ලබා මහණදම් පුරන්නෙමියි සිතා යොදුන් සියයක් පමණ දුරින් පිහිටි එක්තරා ගමකට පැමිණියහ. ඒ ගමෙහි මිනිස්සු උන්වහන්සේලා දැක වඩා හිඳුවා උන්වහන්සේලා කැඳ අවුළු ආදියෙන් සතපවා ආර්යයන් වහන්සේලා කොහි වඩින්නේදැයි ඔවුන් විමසූහ. පහසු තැනකටැයි කී කල්හි, ස්වාමීනි, මේ තුන් මාසය මෙහිම වැඩ සිටිනු මැනවැයි ද අපිත් ඔබ වහන්සේලා ළඟ තිසරණයෙහි පිහිටා සිල් රකින්නෙමු යැයි ඉල්ලා සිටියහ. උන්වහන්සේලා ආරාධනය පිළිගත්හ. එසේ ඔවුන්ගේ ආරාධනාව පිළිගත් උන්වහන්සේලා ඒ අසල ඇති වන ලැහැබකට පිවිසියහ. ඒ වන ලැහැබෙහි වෘක්ෂ අධිගෘහිත දේවතාවෝ සිල්වතුන් වහන්සේලා බිම සිටිය දී අප දූ දරුවන් සමග ගස්වල විසීම නුසුදුසු යැයි කියා බිමට බැස්සෝ ය. ඒ දේවතාවන් සිතුවේ උන්වහන්සේලා එදා රාත්‍රිය ගතකොට පසුදා ආපසු යනු ඇතැයි කියාය. එහෙත් ඒ භික්ෂූන් වහන්සේලා ගමෙන් පිණ්ඩපාතය ලබාගෙන අවුත් දිගටම එහිම විසූහ. රුක් දෙවියෝ ද උන්වහන්සේලා අද යනු ඇත හෙට යනු ඇතැයි සිතමින් අඩමසක්ම බිම විසූහ. අනතුරුව දෙවියෝ මෙසේ සිතූහ. මේ ආකාරයෙන් උන්වහන්සේලා මේ තුන්මාසයම මෙහිම වසනු ඇත. අපට එතෙක් රුක්වල විසිය නොහැකි ය. අඹුදරුවන් සමග බිම විසීම ද දුෂ්කරය. එහෙයින් මුන් වහන්සේලා පලවා හැරිය යුතු ය. මෙසේ සිතා ඔවුහු භික්ෂූන් වහන්සේලා වෙසෙන රුක් මුල්වල සක්මන් මළුවල තැන තැන හිස නැති කවන්ධ රූප දැක්වූහ. බිහිසුණු රුදුරු හඬ නැගූහ. මේ හිරිහැර නිසා භික්ෂූන්ට කැසි කාසාදී රෝග හට ගත්තේය. උන්වහන්සේලා ඔවුනොවුන් හමු වී තොරතුරු විමසා ඔවුනොවුන්ට දකින්නට අසන්නට ලැබුණු බිහිසුණු භය භෙරවයන් ගැන දැනගත්හ. සැමටම කුමන හෝ රෝග හටගෙන ඇති බව දැනගත්හ. අන්තිමේදී දැන් අපට තවදුරටත් මෙතැන විසීම අපහසුය. බුදුරජාණන් වහන්සේ හමුවී මෙය සැලකරමු'යි කියා පිටත්ව ගියහ. එසේ ගොස් බුදුරජාණන් වහන්සේට මේ බව දන්වා සිටියහ. එවිට උන්වහන්සේ මහණෙනි, ඔබ එතැනටම යා යුතුයැයි වදාළහ. භික්ෂූහු එයට එකඟ නොවූහ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ''මම ඔබට ආයුධයක් දෙමි. එය රැගෙන යන්නැයි වදාළහ. කුමන ආයුධයක් දැයි ඇසූ කල උන් වහන්සේ, ''**කරණීය මත්ථ කුසලෙන යන්තං සන්තං පදං අභිසමෙච්ච**'' යනාදී වශයෙන් **කරණීය මෙත්ත සූත්‍රය** වදාරා මහණෙනි, ඔබ වන ලැහැබට ඇතුල් වන තැන පටන් මෙය සජ්ඣායනා කරමින්ම වනයට පිවිසෙන්නැයි උපදෙස්දී පිටත් කර යැවූහ. උන්වහන්සේලා ද එකී පරිද්දෙන් ''කරණීය මෙත්ත සූත්‍රය'' සජ්ඣායනා කරමින් වන ලැහැබට පිවිසියහ. එසේ පිවිසෙන උන් වහන්සේලාට එරෙහිව සිටි රුක් දෙවියන්ට එයින් මෙත් සිත් පහළ වුණි. දේවතාවෝ උන් වහන්සේලාගේ පෙරගමන් කොට පා සිවුරු පිළිගෙන සියලු ඇප උපස්ථාන කරන්නට වූ හ. හැම අතකින්ම ආරක්ෂා සංවිධානය කළෝ ය. බිහිසුණු හඬවල් සියල්ලක් ම නැතිව ගියේ ය. භික්ෂූන්

වහන්සේලා ඉතා පහසුවෙන් ඒ වනයෙහි වෙසෙමින් විදර්ශනා වඩන්නට වූ හ. අපගේ මේ ආත්මභාවය හෙවත් මේ ශරීරය නම් බිඳෙන සුළුය. අස්ථිරය කුඹල් වලං වැනි යැයි සලකමින් විදසුන් වැඩූ හ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ද ගඳකිළියෙහි වැඩහිඳිමින් ම ආලෝකයක් පතුරුවා සවණක් ඝන බුදුරැස් විහිදුවමින් ඒ භික්ෂූන් වහන්සේලා ඉදිරියෙහි පෙනී සිටිමින් මේ ගාථාව දේශනා කළ සේක.

8. කුම්භූපමං කායමිමං විදිත්වා
නගරූපමං චිත්තමිදං ඨපෙත්වා
යොධෙථ මාරං පඤ්ඤාවුධෙන
ජිතඤ්ච රක්ඛෙ අනිවෙසනො සියා

පදාර්ථ:- ''**ඉමං කායං**, මේ ශරීරය, **කුම්භූපමං**, මැටිකලයක් සේ, **විදිත්වා**, දැන, **ඉදං චිත්තං**, මේ සිත, **නගරූපමං**, නගරයක් (නුවරක්) සේ, ඨපෙත්වාඃ තබා **පඤ්ඤායුධෙන**, ප්‍රඥාව නමැති ආයුධයෙන්, **මාරං**, කෙලෙස් නමැති මාරයාට, **යොධෙථ**, පහර දෙන්නේය, **ජිතඤ්ච**, එසේ දිනන ලද තරුණ විදර්ශනාව, **රක්ඛෙ**, රකින්නේය, **අනිවෙසනොසියා**, ආලය නොමැත්තෙක් වන්නේය.

විවරණය:- අබල, දුබල බැවින්ද ස්ථිර නැති තාවකාලික බැවින් ද මේ ක්ලේෂාදී සමූහය හෙවත් මේ කය මැටි කලයක් බඳුයැයි දැනගෙන විදර්ශනා වඩමින් ඒ විදර්ශනා සිත පවුරු, දිය අගල් ආදියෙන් වටකොට සතුරන්ට පිවිසිය නොහැකි ලෙස ආරක්ෂා සංවිධානය කරන ලද නගරයක් සේ ආර්ය මාර්ගය නැමැති ප්‍රඥා ආයුධයෙන් ඒ ඒ මාර්ගයෙන් නැසිය යුතු ක්ලේශ මාරයන් නසා දැමිය යුතු ය. එහිදී ඒ සඳහා වඩන විදර්ශනා සිත මගඵල නොලැබූ මුල් අවස්ථාවේ දී නැසෙන්නට නොදී, ආවාස සප්පාය ආදී උපකාරයන් ලබා පිරිසිදු සිතින් සංස්කාරයන් මෙනෙහි කරමින් රැකගත යුතු ය. සමහර කෙනෙක් ප්‍රථම ධ්‍යාන ආදී ධ්‍යානවලට පත්වූ පසු විදර්ශනාවෙන් නිවන් මගට නොගොස් ඒ ප්‍රථමධ්‍යාන ආදී ධ්‍යානවලින් සතුටු වී එහිම නවතිති. එසේ සමාපත්තිවල වාසය නොකොට විදර්ශනාවෙන් නිවන් මගට යායුතු බව ''**අනිවෙසනොසියා**'' යනුවෙන් කියන ලදී.

මේ දේශනාව අවසානයේ 500 දෙනා වහන්සේ සිව්පිළිසිඹියා සහිත රහත්භාවයට පත්වූහ.

3.5.1.7 සිත කයෙන් වෙන් වූ පසු කයෙන් වැඩක් නැත.

එක් කලෙක බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවැත්නුවර වැඩ වාසය කරන සේක. සැවැත්නුවරවාසී එක් කුලපුත්‍රයෙක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගෙන් ධර්මය අසා පැවිදි විය. උපසම්පදාවලත් උන්වහන්සේ තිස්ස ස්ථවිර නම් වූහ. කලක් යනවිට උන්වහන්සේගේ

ශරීරයෙහි කුෂ්ඨ රෝගයක් හටගත්තේ ය. කුඩා අබ ඇට ප්‍රමාණයට හටගත් බිබිලි වර්ධනය වී බෙලිගෙඩි තරමට විශාල විය. මුළු ශරීරයම තැන තැන සිදුරුකළාක් මෙන් විය. ලේ සැරවවලින් මුළු සිරුරත් සිවුර අඳනා ආදියත් තෙත්වී පැවතුණි. ඒ නිසාම උන් වහන්සේ පූතිගත්තතිස්ස තෙරුන් නමින් හැඳින්වූහ.

පසුව උන්වහන්සේගේ ශරීරයේ ඇට කැඩී බිඳී ගියේ ය. පිළියම් කළ නොහැකි තත්වයට පත්විය. හැඳ පොරවා සිටි සිවුරු අඳනා ආදියෙහි ලේ සැරව තැවරී දුගඳ හමන්නට විය. උන්වහන්සේගේ උපස්ථායක සද්ධිහාරික ආදීහුද උන්වහන්සේට උපස්ථාන කළ නොහැකිව අතහැර ගියෝ ය. උන්වහන්සේ මහත් සේ අසරණව වැදහොත්තේ ය.

දවසට දෙවරක් මහාකරුණා සමාපත්තියට සමවැදී ලෝකය දෙස බලන බුදුරජාණන් වහන්සේට දිනක් උදෑසන පූතිගත්ත තිස්ස තෙරුන් දිස්විය. උන්වහන්සේට රහත්වීමට ඇති උපනිශ්‍රයත් දැක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ආනන්ද හිමියන් ද සමගින් ගිනිහල් ගෙට වැඩමකොට වතුර උණුකරවා උන්වහන්සේව නාවා සිවුරු සෝදා වේලා නැවත පොරවාලූහ. අනෙකුත් සිවුරු අඳනා ආදියත් සෝදා වියළා තැබූහ. උන් වහන්සේ බොහෝ කලකින් ලැබුණු උපස්ථානයත් සමඟ සුව සේ වැතිර සිටියහ. එවේලෙහි උන්වහන්සේගේ සිත එකඟ විය. සන්සුන් විය. බුදුරජාණන් වහන්සේ තිස්ස තෙරුන්ගේ ඇඳෙහි හිස පෙදෙසෙහි වැඩහිඳ මහණ, ඔබගේ මේ කයෙන් විඤ්ඤාණය පහව ගිය කළ මේ ශරීරය දිරාපත් වී ගිය දර කඩක් මෙන් පොළොවෙහි වැටී යන්නේ යයි වදාරා ''**අචිරං වතයං කායෝ**'' ආදී මෙම ගාථාව දේශනා කළ සේක. මේ දේශනාව අවසානයේ පූතිගත්තතිස්ස තෙරුණුවෝ සිවුපිළිසිඹියාපත් රහත් බවට පැමිණ පිරිනිවන් පෑ සේක.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පූතිගත්තතිස්ස තෙරුන්ගේ සිරුර ආදාහනය කරවා ධාතූන් වහන්සේලා ගෙන චෛත්‍යයක් ද කරවූහ. මේ අතර දිනක් උන්වහන්සේ කොහි උපන්නේදැයි භික්ෂූන් වහන්සේලා විමසූහ. උන්වහන්සේ පිරිනිවන් පෑවේ යැයි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළහ. රහත්වීමට පින් පුරවා සිටි උන්වහන්සේගේ ශරීරය කුණු වූයේ කුමක් නිසාද ඇට බිඳුනේ කුමක් නිසාදැයි භික්ෂූන් වහන්සේලා විමසූහ. උන්වහන්සේ එසේ වීමට කළ කර්මය මෙලෙස බුදුරජාණන් වහන්සේ විස්තර කළ සේක.

මහණෙනි, කාශ්‍යප සම්බුද්ධ සමයේ ඔහු කුරුළු වැද්දෙක්ව සිටියේ ය. කුරුල්ලන් අල්ලා ධනවතුන්ට දෙයි. ඉතිරිවන කුරුල්ලන් විකුණයි. විකුණා ඉතිරි වුවහොත් මරා තබයි. ඒවා කුණු වී යයි. සමහරවිට කුරුල්ලන්ට පියාඹන්නට නොහැකි වන සේ පා ඇට, පිහාටු ඇට බිඳ ගොඩගසා තබා පසුදින විකුණයි. බහුලව කුරුල්ලන් ඇතිවිට උන්මරා ඒ මස් තමනුත් පිසගෙන කයි. මෙසේ සිටින විට දිනක් පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් වැඩියහ. උන්වහන්සේ කෙරෙහි පැහැදුනු හෙතෙම උන්වහන්සේට පාත්‍රය පුරවා මස් පිදීය. පුදා පසඟ පිහිටුවා වැඳ, ස්වාමීනි, ඔබ වහන්සේ අවබෝධ කළ ධර්මය මටද අවබෝධ කර ගන්නට ලැබේවායි කීය. උන්වහන්සේ ද එසේ ම වේවායි වදාළහ.

මහණෙනි, තිස්ස තෙරුන් රහත් බවට පැමිණියේ ඒ ප්‍රාර්ථනාව නිසාය. උන්වහන්සේට විඳින්නට සිදුවූයේ ඒ කුරුල්ලන්ට කළ විපත්වල විපාක යයි වදාළ සේක.

9. අචිරං වතයං කායො
පඨවිං අධිසෙස්සති
ඡුද්දො අපෙත විඤ්ඤාණො
නිරත්ථං'ව කලිඞ්ගරං

පදාර්ථ:- **අචිරං වත:** මහණ නොබෝකලකින් ම, **අයං කායො:** මෙම ශරීරය, **අපෙත විඤ්ඤාණො:**විඤ්ඤාණය පහවී, **ඡුද්දො:** හිස් වී ඉවත දමන ලද, **නිරත්ථං'ව:** ප්‍රයෝජනයට ගත නොහැකි, **කලිඞ්ගරං ඉව:** දිරාගිය දරකඩක් සේ, **පඨවිං අධිසෙස්සති:** පොළොව මත ඇද වැටෙන්නේය.

විවරණය:- මේ ශරීරය ස්ථිර නැත. වැඩිකල් නොගොස් මරණාසන්න වූ කල්හි විඤ්ඤාණය පහවන්නේ ය. එවිට මේ ශරීරය හිස් එකක් වේ. **ඡුද්දො** යනු එයයි. ලී දඬුවලින් යම් යම් වැඩ කටයුතු කරන මිනිස්සු ලී දඬුවලින් සුදුසු කැලි තෝරා කපාගෙන යති. වැඩකට ගත නොහැකි නුසුදුසු කොටස් ඉවත දමා යති. මේ ශරීරය ද එබඳු නිශ්ඵල දර කැබලි මෙනි. මෙහි කිසිම කොටසකින් ලිපට දමන දරකඩක් තරම්වත් ප්‍රයෝජනයක් නැත. එහෙයින් විඤ්ඤාණය පහවූ දවසට මෙය පොළොවෙහි වැටී කුණු වී නැසී යන්නේ ය.

3.5.1.8. සතුරෙකුට වඩා නපුරක් වැරදි සිත තමාට කරයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ කොසොල් රට වාසය කරන සමයක සැවැත් නුවර අනේපිඬු සිටුතුමාගේ ගවයන් රැකබලා ගන්නා නන්ද නම් ගොපල්ලෙක් සිටියේය. ඔහු මහත් ධන භෝග සම්පත් ඇත්තෙකි. ඔහුට ලැබුණු ගෝපාලක තනතුර නිසාම රාජානුග්‍රහය ද ලැබුණි. එසේම කලින් කලට ඔහු පස්ගෝ රසය ද ගෙන සිටුතුමා හමුවී ඔහු සමග බුදුරජාණන් වහන්සේ දකින්නට යයි. ධර්මය ද අසයි. එක් දිනක් බණ අසා පසුදින දානය සඳහා සිය නිවසට වඩින ලෙස බුදුරජාණන් වහන්සේට ආරාධනා කළේ ය. එම ආරාධනාව පිළිගත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිළිවෙලින් සත්දිනක්ම ඔහුගේ නිවසින් දන් වැළඳූ සේක. සත්වෙනි දින දානය වළඳා අවසානයේ අනුමෙවැනි ධර්ම දේශනාව සිදුකොට දාන කතා, සීල කතා ආදී වූ පිළිවෙල කතාව දේශනා කළ සේක. එය අවසන නන්ද ගෝපාලක සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. අනතුරුව උන්වහන්සේගේ පාත්‍රය රැගෙන පසුගමන් කරමින් සිටියේ ය. මඳ දුරක් ගිය කල්හි උපාසක! නවතින්න, යයි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළහ. වැඳගෙනම ඔහු නැවතී බලා සිටියේ ය. එහි දී එක්තරා හී වැද්දෙකු විද්ද හී තලයක් වැදී ඔහු මරණයට පත්විය. එදින බුදුරජාණන් වහන්සේ නොවැඩියා නම් නන්ද ගෝපාලකට මෙවැනි මරණයක් සිදු නොවන්නේ යැයි භික්ෂූන් වහන්සේලා අතර කතාබහක් ඇතිවිය. එහි දී බුදුරජාණන් වහන්සේ මහණෙනි, මා එහි ගියත් නොගියත් ඔහුගේ කර්මය අනුව ඔහු අද දිනයේ කවර දිසාවකට ගියත් මරණයෙන් ගැලවෙන්නේ නැත. තමා තුළ පවතින වැරදි ලෙස පිහිටුවාගත් සිත සතුරන් විසින් වෛරක්කාරයෙකුට නොකරන තරම් විපතක් සිදු කරන්නේ ය. යැයි වදාරා "**දිසො දිසං යංතං කයිරා**" ආදී වූ මේ ගාථාව දේශනා කළ සේක.

10. දිසො දිසං යන්තං කයිරා
වෙරී වා පන වෙරිනං
මිච්ඡා පණිහිතං චිත්තං
පාපියො නං තතො කරෙ

පදාර්ථ:- **දිසොදිසං:** සතුරෙක් තමාගේ සතුරකු දැක, වේරිවාපන **යන්තං කයිරා:** ඔහුට යම් අනර්ථයක් කරයි ද, **වෙරිවාපනවෙරිනං:** වෛරයක්කාරයෙක් තමා හා වෛර බැඳගත්තකු දැක යම් විපතක් කරයි ද: **මිච්ඡාපණිහිතං:** දස අකුසල කර්ම වශයෙන් වැරදිව තබාගත්, **චිත්තං:** සිත, **තතො නං පාපියො කරෙ:** ඊටත් වඩා පවිටු විපතක් ඔහුට කරන්නේ ය.

විවරණය:- සතුරකු දුටු සතුරකු හෝ වෛරක්කාරයෙකු දුටු වෛරක්කාරයකු ඒ තමාගේ නපුරුකම නිසාත් වෛරය නිසාත් ඔහුට සමහරවිට මහා විපතක් සිදුකරන්නේ, ධන සම්පත් වනසනු ඇත. අඹුදරුවන්ට පීඩා කරනු ඇත. සමහරවිට දිවිපවා තොර කරනු ඇත. කයින් වචනයෙන් සිතින් අකුසලයට නැමුණු සිත නරක අතට නැමුණු පවිටු සිත ඒ සතුරන් වෛරක්කාරයන් කරන විපතටත් වඩා විපතක් තමා හා ඒ නරක ලෙස පවත්වාගෙන යන සිත තමාට සිදු කරන්නේ ය.

3.5.1.9. මව්පිය නෑයන්ටත් වඩා යහපතක් තමාට කරන තමාගේම සිත.

සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවැත්නුවර වැඩවසන එක්තරා සමයෙක සෝරෙය්‍ය නුවර සෝරෙය්‍ය නම් සිටු පුත්‍රයෙක් වාසය කළේය. ඔහු දිනක තම යහළුවකු සමග සුවපහසු යානයක හිඳුගෙන මහත්වූ පිරිවරින් ස්නානය සඳහා නගරයෙන් නික්මුණේය. මහා කච්චායන හිමියන් ඒ අවස්ථාවේ නගරයෙන් පිටත ස්ථානයක සිට නගරයට පිඬු පිණිස හැසිරෙන අටියෙන් සිවුරු පෙරවමින් සිටියහ. උන්වහන්සේගේ සිරුරු රන්වන් පාටය. ඒ දුටු සෝරෙය්‍ය සිටුවරයා අනේ මේ හිමියන් මගේ භාර්යාව වෙනවා නම්, එසේත් නැතහොත් මගේ බිරිඳට මෙබඳු රන්වන් සිරුරක් ඇත්තියක වෙනවා නම් මැනවියයි සිතුවේ ය. ඔහු එසේ සිතනවාත් සමගම ඔහුගේ පුරුෂ ලිංගය අතුරුදහන් වී ස්ත්‍රී ලිංගයක් පහළ විය. පිරිවර ජනයාට පවා ඔහු හඳුනාගත නොහැකි විය. ලැජ්ජාවට පත් ඔහු යානයෙන් බැස පලා ගියේ ය. ඔහු තක්ෂිලාව බලා යන්නට විය. ඇය තක්ෂිලාව බලා යන මාර්ගයට බට විට තක්ෂිලාව බලා යන වෙළෙඳුන් සමූහයක් හමු වී ඔවුන් සමග තක්ෂිලා නුවරට ගියේ ය. එහි දී තක්ෂිලාවේ සිටුපුත්‍රයා විසින් ඇය විවාහ කර ගන්නා ලදී. එයින් දරුවන් දෙදෙනෙකු ලැබුවාය. සෝරෙය්‍ය සිටුපුත්‍රයා ලෙස ද සිටියදී දරුවන් දෙදෙනෙකි (දූන් දරුවන් සිවුදෙනෙකි). පසුව සෝරෙය්‍ය නුවරින් තක්ෂිලා නුවරට වෙළෙඳාමේ පැමිණි යහළු සිටුවරයෙකු දැක ඔහු ගෙන්වා සෝරෙය්‍ය නුවර තොරතුරු විමසා දැනගෙන එම සිටුවරයාගේ උපදෙස් පරිදි මහා කච්චායන තෙරුන්ගෙන් සමාව ලබා ගත්තා ය. ඒ සමගම පෙර පරිදි පුරුෂයෙකු විය. මෙයින් විවාහය පිළිබඳ කළකිරී බුදුසසුනේ පැවිදි විය. එතැන් සිට ඔහු සෝරෙය්‍ය තෙරුන් ලෙස හඳුන්වන ලද අතර භාවනා වඩා නොබෝදිනකින් ම

රහත් භාවයට පත්විය. මුල සිටම උන්වහන්සේ හමුවන භික්ෂූහු ඔබ ගිහිකළ පිරිමියෙකු ලෙස දරු දෙදෙනෙක් ද, ස්ත්‍රියක ලෙස තම කුසින් දරු දෙදෙනෙක් ද බිහි කළෙහිය. මෙම දරුවන් අතරින් ඔබ කාට වැඩිපුර ආදරේදැයි නිතර විමසූහ. එවිට උන්වහන්සේ පෙර නම් කුසින් වැදූ දරුවන්ට වඩා ආදරේ යයි ද, දැන් කිසිවෙකු කෙරෙහි සෙනෙහසක් නැතැයිද යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළහ. එවිට භික්ෂූන් වහන්සේලා බුදුරජාණන් වහන්සේට මේ බව සැල කළහ. ස්වාමීනි, සෝරෙය්‍ය තෙරුන් මුලදී නම් තමා කුසින් වැදූ දරුවන් කෙරෙහි සෙනෙහස වැඩියයි කියා ද, දැන් කිසිවෙකුටත් සෙනෙහසක් නැතැයි රහත් වූයේ යැයි අඟවන්නේ යයි කියා භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ඒ බව සැල කළ හ. එවිට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මා පුත් සෝරෙය්‍ය භික්ෂුව රහත් වූයේ යැයි අඟවනවා නොවේ. සිත මනාව පිහිටුවාගෙන මගඵල ලැබූ දවසේ පටන් කිසිවෙකු කෙරෙහි සෙනෙහසක් නැතිව ගියේ යැයි වදාරා මෙම ගාථාව දේශනා කළ සේක.

11. **න තං මාතා පිතා කයිරා**
අඤ්ඤෙ වා පි ච ඤාතකා
සම්මාපණිහිතං චිත්තං
සෙය්‍යසො නං තතො කරෙ

පදාර්ථ:- **න තං,** ඒ මනාව පිහිටුවාගත් සිත කරන උතුම් දෙය, **මාතා,** මවද, **කයිරා,** නොකරන්නීය, **පිතා,** පියාද, **න කයිරා,** නොකරන්නේ ය, **අඤ්ඤෙ වා පි ච,** වෙනත් නෑදෑයෝද නොකරන්නාහ. **සම්මාපණිහිතං චිත්තං,** දස කුසල කර්මයන්හි පිහිටුවාගත් තමාගේ සිත, **තතොනං,** ඒ සියලු දෙනා කරනවාට වඩා, **සෙය්‍ය සො,** ඉතා උතුම් උපකාරයක්, **නං කරෙ,** ඔහුට කරන්නේය.

විවරණය:- ප්‍රාණඝාතාදී අකුසලයන්ගෙන් වෙන්වී දස කුසල කර්මයන්හි මනාව පිහිටුවා ගත් සිත තමාටම ඉතාම උතුම් මෙහෙවරක් කරන්නේය. එතරම් උතුම් මෙහෙවරක් කිසිදු මවක් පියෙක් හෝ වෙනත් නෑදෑයෙක් හෝ කිසිවෙකුටත් නොකරන්නේය.

අභ්‍යාස

01. ''ත්‍රිපිටකය තුළින් ධම්ම පදය සොයා ගනිමු'' යන මැයෙන් ත්‍රිපිටකයේ ධම්ම පදය ඇති ස්ථානය පිළිබඳ කථාවක් පන්තියේ දී ඉදිරිපත් කිරීමට සූදානම් කරන්න.
02. ධම්ම පදයේ චිත්තවග්ගය පිළිබඳ හැඳින්වීමක් කරන්න.
03. චිත්ත වග්ගයේ ගාථාවක් ඇසුරින් ශිෂ්‍ය සමිතියේ ධම්ම චින්තාවක් කරන්න.
04. මෙම ගාථාවක් මාතෘකා කරගනිමින් ධර්ම දේශනාවක් පිළියෙල කරන්න.
05. සිත පිළිබඳ විග්‍රහ කරමින් ශිෂ්‍ය සමිතියේ ධර්ම සාකච්ඡාවක් මෙහෙයවන්න.
06. මෙම වග්ගය ඇසුරෙන් ප්‍රශ්න විචාරාත්මක වැඩසටහනක් සිදුකරන්න.